

Viešųjų konsultacijų ciklo metu gauti pasiūlymai įstaigoms

Siekiant surinkti veiksmų pasiūlymus [2026-2028 m. Atviros Vyriausybės planui](#), buvo organizuojamas [viešųjų konsultacijų ciklas](#). Šiame dokumente pateikiami konsultacijos metu gauti pasiūlymai, kurie nebuvo atrinkti į Atviros Vyriausybės planą, tačiau Atviros Vyriausybės darbo grupė atkreipė dėmesį į jų svarbą ir aktualumą. Pateikiami pasiūlymai yra originalūs, pateikti suinteresuotų šalių bei visuomenės atstovų raštu bei suformuluoti kūrybinių dirbtuvių metu.

Kviečiame įstaigas susipažinti ir įvertinti žemiau pateikiamus pasiūlymus įgyvendinant savo srities pokyčius.

Ekonomikos ir inovacijų ministerija

Susitarti dėl ir įgyvendinti dirbtinio intelekto (DI) naudojimo skaidrumo standartą Lietuvoje	- Reguliariai rinkti ir skelbti apibendrintą statistiką apie DI technologijų naudojimą viešajame sektoriuje Lietuvoje, nurodant, kokios DI technologijos yra naudojamos, kokiais tikslais, kiek tam skiriama lėšų, skiriant prioritetą DI įrankiams, naudojamus sprendimų priėmimui; - Sukurti DI naudojimo skaidrumo standartą, kuris užtikrintų, kad duomenys apie DI naudojimą viešojo sektoriaus institucijose būtų skelbiami viešai, atvirų duomenų formatu taip informuojant ir visuomenę (pvz., algoritmo pavadinimas, aprašymas, tiekėjas, kanalai, kuriais galima pranešti apie neatitikimus ir pan.).
Atverti duomenis ir versti juos į suprantamą kalbą	- Paaiškinti atvirus duomenis, kad visuomenė suprastų sprendimų pasekmes. Jų poreikiai turi būti teisingai nustatyti (labiau prieinama duomenų vizualizacija ir lengvesnė paieška); - Įvesti įstatymo pakeitimą, numatantį, kad visos valstybės institucijos turi skelbti savo duomenis atvirų duomenų portale data.gov.lt vieningais formatais, o neskelbusioms institucijoms taikyti sankcijas; - Įvesti privalomą piliečių apmokymų programą, kaip tai daro Danija savo <i>Digitaliseringsstrategi</i> programoje, kurioje piliečiai mokomi naudotis atvira duomenimis.

Krašto apsaugos ministerija

Sukurti atsparumo įsivertinimo įrankį	- KAM arba SADM iniciatyva parengti skaitmeninį ir popierinį atsparumo įsivertinimo įrankį.
--	---

Stiprinti atsparumui reikalingus gebėjimus	- Kurti galimybes įgyti atsparumui reikalingų kompetencijų mokykloje ar studijų metu: civilinės saugos ir pilietinio pasipriešinimo žinios, atsparumo stiprinimo kursas (pvz., universitete galimybės užskaityti kreditus); - Šviesti skirtingas visuomenės grupes įvairiais klausimais, pvz., dezinformacijos, įvairių rizikų atpažinimo, reikalingų gebėjimų ugdymo ir pan.; - Stiprinti kritinio mąstymo ir atsparumui reikalingus gebėjimus.
Standartizuoti praktinių pasirengimo krizinėms situacijoms priemonės pagal skirtingų visuomenės grupių poreikius	- Suformuoti ir plačiu mastu taikyti pasirengimo standartą, veikiant kartu su vietos bendruomenėmis.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Taikyti lengvai suprantamos kalbos principus viešajame sektoriuje	- Suprantamai kiekvienam žmogui aiškinti sprendimus, vengiant teisinio ar biurokratinio žargono; - Organizuoti mokymus valstybės institucijų atstovams, kaip aiškiai ir lengvai suprantama kalba komunikuoti apie viešosios politikos procesus bei sprendimus.
--	---

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

Tobulinti ir konkretinti pilietinio ugdymo turinį mokykloje	- Organizuoti privalomą politinį švietimą mokyklose ir aukštosiose mokyklose; - Apibrėžti pilietinio ugdymo programą tikslingiau. Įtraukti susipažinimą su esama Lietuvos valdymo sistema ir struktūra. Ne tik klausimas “kas?”, bet ir “kaip?”, “kodėl?”; - Integruoti civilinės saugos ir atsparumui reikalingus gebėjimus į švietimo sistemą.
--	--

Teisingumo ministerija

Užtikrinti grįžtamąjį ryšį dėl asmens kreipimosi į įstaigą	- Kiekvienas tarnautojas, atsakingas už veiksmą turi informuoti apie gautą kreipimąsi (tiek dokumentų priėmimo skyrius, tiek tiesioginis pavedimo vykdytojas).
---	--

Viešai skelbti visus raštus dėl teisės aktų projektų	- Visus raštus, teikiant TAP, įkelti prie TAP lydinčiųjų. Tam reikalingi LRV darbo reglamento ir Seimo statuto pakeitimai: - o LRV darbo reglamente reikia nustatyti, kad į TAIS prie projekto rengėjai įkeltų visas suinteresuotų šalių pastabas; - o LRV darbo reglamento 34 p. pakeisti, kad derinimo pažymoje būtų nurodytos ir tos pastabos, į kurias atsižvelgta; - o palikti, kad dėl tų pastabų, į kurias atsižvelgta, nereikia pateikti argumentų, kodėl atsižvelgta. - Užtikrinti teisėkūros skaidrumą ir pėdsaką.
Skelbti teisės akto santrumpas lengvai suprantama kalba	- Įgalinti pareigą teisės akto rengėjui su oficialiu teisės aktu paskelbti variantą žmonėms suprantama (ne biurokratine) kalba.
Nebijoti grįžti į ankstesnes sprendimų rengimo fazes	- Taikyti praktiką, kad sprendimas vertinamas vystant ir testuojant; - Proceso metu rinkti duomenis, kurie informuoja apie problemos aktualumą, sprendimo priimtinumą ir poveikį.

Vidaus reikalų ministerija

Skatinti dalyvaujamąjį biudžetą savivaldybėse	- Leisti dalį savivaldybės biudžeto spręsti patiems gyventojams, arba bent jau balsuoti, kad tam tikroms problemoms būtų teikiamas gyventojų prioritetasis ir savivaldybė į tai atsižvelgtų.
Nusistatyti sėkmės rodiklius savivaldybėms įtraukiant gyventojus į sprendimų priėmimą	- Įgyvendinant gyventojų įtraukimą į demokratines iniciatyvas, matuoti sėkmę, rinkti duomenis ir žinoti tikslus; - Nustatyti rodiklius ir stebėti veiklų efektyvumą.
Didinti viešojo sektoriaus efektyvumą bei darbuotojų įsitraukimą	- Skatinti atsakomybę, o ne bausti už ją; - Įtraukti skaidrumo principą bei siekti tikro efektyvumo.
Standartizuoti praktinių pasirengimo krizinėms situacijoms priemones pagal skirtingų visuomenės grupių poreikius	- Įgyvendinti būtinųjų poreikių užtikrinimo sistemą bendruomenėse: maistas, vanduo, medikamentai, drabužiai, transportas, ryšiai; - Viešinti parengties instrukcijas, atsižvelgiant į geografinę vietovę, konkrečius grupių poreikius ir specifinės pagalbos poreikį (pvz., reikalinga gyvūnų globa, speciali priežiūra asmenims su negalia ir pan.); - Viešinti išvykimo krepšio standartą, pritaikomą pagal poreikius ir galimybes.

Vyriausybės kanceliarija

Kurti sąlygas NVO dalyvavimui teisėkūroje	- Aiškiai apibrėžti NVO, dalyvaujančios teisėkūroje, teises ir tas teises ginančias institucijas; - Įtraukti NVO į valstybinių programų (pvz., klimato kaita, socialinė inovacija) konsultacijas.
Atsiklausti visuomenės rengiant sprendimus	- Atsiklausti visuomenės išankstinėse sprendimo priėmimo fazėse; - Laiku viešinti teisės aktų projektus; - Iš anksto įvardyti, kokia dalis pasiūlymų bus įgyvendinta, ir užtikrinti, kad suinteresuotosios šalys bei visuomenės atstovai matytų, kaip jų teikti pasiūlymai turėjo įtakos galutiniams sprendimams.
Skatinti, kad viešosios konsultacijos būtų taisyklė, o ne išimtis.	- Numatyti procedūras, užtikrinančias, kad į piliečių nuomones ir pasiūlymus būtų atsižvelgta. - Griežčiau apibrėžti viešųjų konsultacijų vykdymą (apibrėžti konsultacijų vykdymo terminus, įtraukiamą auditoriją); - Teisės akto rengimui nustatyti 20 d. pastaboms teikti; - Detaliau reglamentuoti LRV darbo reglamente yra numatytas viešąsias konsultacijas (paskelbimas, vykdymas, rezultatų paskelbimas ir rezultatų aptarimas; - Turėtų būti skelbiami ir poveikio vertinimai; - Visas konsultacijas skelbti svetainėje „E,pilietis“ (EK pavyzdžiu); - Apibrėžti konsultacijų vykdymo terminus, įtraukiamą auditoriją; - Užtikrinti, kad derinimo terminai nebūtų sutrumpinami, nedaryti skubių konsultacijų; - Atnaujinti pavyzdinį ministerijų darbo reglamentą.
Tobulinti viešųjų konsultacijų mechanizmą	- Įtvirtinti aiškią teisės akto projekto rengimo procedūrą LRV darbo reglamente, kuri prasidėtų nuo reguliavimo vertinimo ir viešųjų konsultacijų (t.y. dar nesant teisės akto projektui). Procesas turi atrodyti taip: - o Teisės akto projekto rengėjai pasako, kas dabartiniame reguliavime neveikia ir (ar) ką nori pasiekti inicijuodami reguliavimo pokytį/peržiūrą; - o Rengėjai konsultuojasi dėl savo šio pirminio matymo, viešojoje konsultacijoje nurodydami, koks jų pačių pirminis matymas (bent jau ką bando išspręsti); - o Skelbiami viešųjų konsultacijų rezultatai, įskaitant ir teisės projektų rengėjų nuomones į kiekvieną gautą pasiūlymą; - o Teisės akto projektas parengiamas.

Tobulinti visuomenės informavimą apie viešojo sektoriaus veiklą bei galimybes įsitraukti į sprendimų priėmimą	- Tikslines grupes informuoti per virtualią erdvę (socialiniai tinklai, naujienlaiškiai); - Siųsti Vyriausybės naujienlaiškius gyventojams; - Nustatyti, kad svarbesnių norminio pobūdžio savivaldybių dokumentų projektai būtų anonsumuojami savivaldybių naujienų puslapiuose; - Institucijos privalo aiškiai paaiškinti piliečiams, kokia yra oficiali Lietuvos pozicija tarptautiniuose klausimuose, ir kaip individualūs atskirų politikų veiksmai atitinka arba nesutampa su šia pozicija; - Kiekvienoje ministerijoje kuo daugiau aprašyti atsakomybės ir kompetencijų sritis.
Skirti dėmesio suinteresuotų šalių pažinimui	- Aiškiai įsivardyti skirtingas suinteresuotas šalis ir jų specifinius poreikius, siekiant sukurti tinkamas sąlygas dalyvavimui (pvz., užsienio kilmės Lietuvos gyventojai – kalbos barjeras ir vertimo poreikis, žmonės su negalia – fizinės ir skaitmeninės aplinkos pritaikymas).

Viešųjų pirkimų tarnyba

Didinti valstybės lėšų investavimo skaidrumą	- Sukurti baltąjį perkančiųjų organizacijų sąrašą; - Skelbti raštiškus įsipareigojimus vykdyti pirkimą skaidriai; - Panaudoti dirbtinio intelekto galimybes viešuosiuose pirkimuose; - Įdiegti privalomą viešųjų pirkimų poreikio auditą.
Sukurti institutą viešųjų pirkimų ginčams spręsti	

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija

Aiškiau sureguliuoti lobistinę veiklą	- Seimo nariams teikiant TA projektą nurodyti jų susitikimus su lobistais ta tema; - Tikrinti lobistų teikiamų skaidrumo deklaracijų atitiktį; - Peržiūrėti Lobizmo veiklos įstatymą, įpareigojant ir įvairias nevyriausybinės organizacijas irgi deklaruoti vykdomas veiklas sistemoje SKAIDRIS; - Atskirti profesionalius lobistus nuo asociacijų veiklos; - Įsteigti panašią platformą, integruotą su VATESIS ir Lobizmo registru, kuri leidžia piliečiams patogiai sekti, kaip priimami sprendimai ir kas jiems daro įtaką; - Įvesti pakeitimų į Lobizmo įstatymą, numatančių, kad visi lobizmo susitikimai su valstybės atstovais turi būti registruojami ir viešai skelbiami per 48 valandas. Taip pat įvesti privalomą lobistų etikos kodeksą, kaip tai daro Kanada; - Įvesti elektroninę platformą, integruotą su Seimo narių deklaracijų sistema, kurioje valstybės tarnautojai ir politikai turėtų deklaruoti savo interesų konfliktus. Deklaracijos turėtų būti automatiškai patikrinamos ir viešai skelbiamos.
---	--